

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธา

วิชาชีพวิศวกรรมเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี สร้างสรรค์ความเจริญและรายได้ให้แก่ประเทศ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการก่อสร้าง (คัมภีร์ แก้วเจริญ, 2528, หน้า 9) การประกอบวิชาชีพต้องรับผิดชอบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต ดังนั้น เพื่อรักษาทั้งเกียรติ ศักดิ์ศรี และความไว้วางใจที่สาธารณชนมอบให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรม วิศวกรจึงต้องถึงพร้อมในเรื่องของความรู้ คุณภาพ คุณธรรม และจรรยาบรรณ โดยสภาวิศวกรเป็นองค์กรหลักที่จะช่วยส่งเสริม พัฒนาวิศวกรให้ก้าวหน้า และผดุงเกียรติแห่งวิชาชีพวิศวกรรมตลอดไป ดังนั้นในบทที่ 2 ผู้ศึกษาจึงได้ทำการ ศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธา โดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประวัติของการประกอบวิชาชีพวิศวกร

เมื่อกล่าวถึงวิศวกร (Engineer) (อรรถ อินทรศักดิ์, 2549, หน้า 97) หมายถึงบุคคลที่ปฏิบัติงานด้านวิศวกรรม (Engineering) ซึ่งคำนี้สามารถสืบย้อนกลับไปได้ถึง ค.ศ.1325 คำว่า “Engine’er” มีความหมายว่า ผู้ใช้งานเครื่องจักร เดิมทีหมายถึง “ผู้สร้างเครื่องจักรสำหรับใช้งานเพื่อการทหาร” ความหมายที่กล่าวมาเป็นความหมายที่ถูกยกเลิกไปแล้ว ส่วนคำว่า “Engine” นั้นหมายถึงเครื่องจักรทางการทหารหรืออาวุธนั่นเอง ตัวอย่างเช่นเครื่องยิงหินแคเทอพอลต์ หรือกล่าวโดยสรุปแล้ว แต่เดิมวิศวกร (Engineer) คือผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับอาวุธยุทโธปกรณ์ในกองทัพ สำหรับคำว่า “Engine” ตามความหมายที่เก่าแก่ ในภาษาละตินมาจากคำว่า “Ingenium” แปลว่า “ความสามารถที่มีมาโดยกำเนิด” ต่อมามีการประดิษฐ์เครื่องมือพื้นฐานทางวิศวกรรม เช่น ล้อรถ และคัน ซึ่งเป็นเครื่องมือประดิษฐ์ที่ถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการทำงาน ทางกลศาสตร์ สำหรับการพัฒนาเครื่องมือและวัตถุ ไม่เพียงแต่เฉพาะงานทางการทหารเท่านั้น และถูกใช้ประโยชน์ในงานทางด้านก่อสร้างต่าง ๆ เช่น สะพาน อาคารบ้านเรือน เมื่อมีการพัฒนาที่สูงขึ้น และเป็นงานของพลเรือน จึงมีคำเรียกว่า “Civil Engineer” ในภาษาไทยเรียกว่า วิศวกรรมโยธา เหตุที่ใช้คำเรียกที่แตกต่างกันเพื่อการแยกแยะระหว่างวิศวกรผู้เชี่ยวชาญในงานก่อสร้างที่ไม่เกี่ยวกับการทหารกับวิศวกรที่ทำงานในสายงานวิศวกรรมกรรมการทหารในยุคนั้น ซึ่งสามารถแบ่งยุคของวิศวกรรมได้ ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์วิศวกรในยุคโบราณ (อรรถ อินทรศักดิ์, 2549, หน้า 97)

ในอดีตสิ่งปลูกสร้างไม่ว่าจะเป็น อาโครโพลิสแห่งเอเธนส์, วิหารพาร์เธนอนในกรีซ ระบบท่อปะปาแห่งโรมัน เส้นทางแอฟฟิเนียน โคโลสเซียม หรือสวนลอยบาบิโลน หรือ ปรากฏการณ์ฟาโรสแห่งอเล็กซานเดรีย พีระมิด ในอียิปต์หรือ Teotihuacan แลเมืองและพีระมิดแห่งจักรวรรดิมาชา, อินคาและแอซเทก หรือ กำแพงเมืองจีน และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ได้ถูกสร้างขึ้นจากฝีมือของวิศวกรที่เป็นทหารและพลเรือน ซึ่งเกิดจากความปรารถนาของวิศวกรโยธาและเครื่องกลยุคโบราณ วิศวกรโยธาคคนแรกสุดในประวัติศาสตร์คืออิมโฮเตป ข้าราชการบริพารในฟาโรห์โดจเซอร์ เขาคือผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้างพีระมิดโดจเซอร์ (เป็นพีระมิดแบบขั้นบันได) ในซากคาราในประเทศอียิปต์ ในช่วง 2630-2611 ก่อนคริสตกาลและเขาอาจจะเป็นคน ๆ แรกที่ใช้สถาปัตยกรรมแบบเสาดัว

ในกรีกโบราณ กลไกอันดีคือเขราเป็นเครื่องคำนวณเครื่องแรกในประวัติศาสตร์หรือสิ่งประดิษฐ์ของอาร์คิมิดีสซึ่งเรียกได้ว่าเป็นตัวอย่างของงานทางวิศวกรรมเครื่องกลยุคโบราณ งานบางชิ้นของอาร์คิมิดีส และ กลไกแอนทิกิธีรา ต้องใช้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักการของเฟืองทดหรือเฟืองแพลนเน็ททอรีซึ่งเป็นสองกุญแจสำคัญในทฤษฎีจักรกลเพื่อใช้ในการออกแบบระบบเฟืองในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมและยังคงใช้อย่างกว้างขวางในหลาย ๆ สาขางานทางวิศวกรรมเครื่องกลเช่นหุ่นยนต์และวิศวกรรมยานยนต์

ในกองทัพจีนและ โรมันโบราณ ต่างก็นำเครื่องจักรทางทหารที่ซับซ้อนเข้ามาใช้งาน ในราชการกองทัพเช่น เครื่องยิงหินแคเทพอลต์ เครื่องยิงธนูบะลิสตา ในกองทัพโรมัน หรือการนำจรวดเข้ามาใช้งานสงครามของกองทัพจีน สำหรับเครื่องยิงหินเทรบิวเซตซึ่งถูกสร้างขึ้นมาเพื่อการทำลายกำแพงเมืองของข้าศึกนั้นถูกสร้างขึ้นในยุคกลาง

2. ประวัติศาสตร์วิศวกรในยุคกลาง

การผลิตเครื่องจักรในยุคนี้ มิใช่เป็นการพัฒนาไว้สำหรับใช้ในราชสำนักทางการทหารเท่านั้น อัลจาซารี วิศวกรชาวอิรักได้ผลิตเครื่องสูบน้ำลูกสูบแบบ Double-acting reciprocating ของอัล ซึ่งอัล จาซารีคือผู้ที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบเครื่องจักรในปัจจุบัน ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1174-1200 เขาประดิษฐ์เครื่องจักร 5 เครื่อง สำหรับการสูบน้ำถวายกษัตริย์ตุรกีราชวงศ์อาร์ตุกวิดและปราสาทของราชวงศ์ เครื่องสูบน้ำลูกสูบแบบ Double-acting reciprocating ที่เขาออกแบบคือเครื่องจักรเครื่องแรกที่มีการใช้ทั้ง Connecting rod และ Crankshaft ดังนั้นจะมีการเปลี่ยนการเคลื่อนที่แบบหมุนให้เป็นการเคลื่อนที่แบบกลับไปกลับมา วิศวกรในปัจจุบันถือว่าเป็นกลไกขั้นพื้นฐาน Donald Routledge Hill วิศวกรชาวอังกฤษเขียนถึงอัล จาซารีเอาไว้ว่า “ไม่มีทางเลยที่จะ

กล่าวขยอความสำคัญในงานของอัล จาซารี ในประวัติศาสตร์มากจนเกินไป แม้ตราบนานทุกวันนี้ ยังไม่มีเอกสารจากแหล่งวัฒนธรรมอื่นใดที่สามารถให้คำแนะนำในการออกแบบผลิตและประกอบ เครื่องจักรได้สมบูรณ์แบบงานของเขาอีกแล้ว” แม้กระทั่งทุกวันนี้ ของเล่นบางชิ้นก็ยังใช้กลไก คาน-แคม ของอัล จาซารี นอกจากนั้นงานของเขาผ่านงานประดิษฐ์ของเขามากกว่า 50 ชิ้น เขาได้ พัฒนาและค้นพบหลาย ๆ สิ่งเช่น Segmental gears ระบบควบคุมเชิงกล กลไก Escapement หุ่นยนต์ นาฬิกาและระบบการอ้างอิงถึงวิธีออกแบบและการผลิต

3. ประวัติศาสตร์วิศวกรในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา

ในยุคนี้เข้าใจว่ากระแสไฟฟ้า หรือฟ้าผ่า เป็นอำนาจของเทพหรือภูติผีปีศาจ เมื่อ มนุษย์สามารถนำเอาไฟฟ้ามาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนอารยธรรมของตนได้ตลอดศตวรรษก็คืออุปกรณ์ที่ทำให้ความรู้ด้านอิเล็กทรอนิกส์พัฒนาอย่างก้าวกระโดด ปัจจุบันมันถูกทดแทนด้วย สารกึ่งตัวนำ วิลเลียม กิลเบิร์ตจัดได้ว่าเป็นวิศวกรไฟฟ้าคนแรกจากผลงานการตีพิมพ์ De Magnete ใน ค.ศ.1600 ซึ่งเป็นผลงานที่มีการบัญญัติคำว่า “ไฟฟ้า” ขึ้นใช้เป็นครั้งแรก ต่อมาได้มีการสร้าง เครื่องจักรไอน้ำเครื่องแรก โดยวิศวกรเครื่องกลชาวอังกฤษนาม โทมัส ซาวารี ใน ค.ศ.1698 ซึ่งการพัฒนาเครื่องจักรไอน้ำนี้ นำไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมในทศวรรษต่อมา และทำให้การผลิตแบบ Mass Production (การผลิตสินค้าจำนวนมาก) ขึ้น ในยุคนี้ถือได้ว่า “วิชาชีพวิศวกร” ก้าวขึ้นมาสู่ ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ และความหมายของวิศวกรรมศาสตร์ก็แคบลง คงหมายถึงเฉพาะสาขาวิชาที่มี การนำวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เข้ามาใช้เช่นเดียวกับสาขา Mechanic arts ที่เคยอยู่ในสาย วิศวกรรมทหารและโยธาที่ถูกยกขึ้นมาเป็นวิศวกรรมศาสตร์

4. ประวัติศาสตร์วิศวกรในยุคปัจจุบัน

วิศวกรรมไฟฟ้าสามารถกล่าวได้ว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากการทดลองของอาเลสซันโดร วอลตาในช่วง 1800 การทดลองของ เกออร์ก ซีโมน โอห์ม และ ไมเคิล ฟาราเดย์ และการประดิษฐ์มอเตอร์ไฟฟ้าใน ค.ศ.1872 สำหรับงานของเจมส์ คลาร์ก แมกซ์เวลล์และเฮนริก เฮิร์ตในช่วงปลาย ศตวรรษที่ 19 ทำให้วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ถือกำเนิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการค้นพบหลอด สูญญากาศและทรานซิสเตอร์ในช่วงเวลาต่อมาทำให้ความรู้ในสาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเด่นล้ำเหนือวิศวกรรมสาขาอื่น ๆ สิ่งประดิษฐ์ของโทมัส ซาวารีและ เจมส์ วัตต์ทำให้วิศวกรรมเครื่องกลในปัจจุบันก้าวขึ้นมาสู่ความเป็นมืออาชีพ ไม่ว่าจะการพัฒนา เครื่องจักรเฉพาะหรือเครื่องมือในการซ่อมบำรุงในช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมต่างก็ทำให้ความรู้ใน แขนงนี้กว้างมากขึ้นทั้งในสหราชอาณาจักร ดินกำเนิดและต่างแดน วิศวกรรมเคมีเองก็มีความ

คล้ายคลึงกับวิศวกรรมเครื่องกล ถูกพัฒนาในศตวรรษที่ 19 ในช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรม ในเวลานั้นมีความต้องการวัสดุและกระบวนการใหม่ ๆ และในช่วง ค.ศ.1880 มีความต้องการผลิตทางเคมีจำนวนมากทำให้อุตสาหกรรมเคมีถือกำเนิดขึ้นและทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการผลิตสารเคมี ขนาดหนักจนทำให้มีโรงงานผลิตสารเคมีเกิดขึ้น บทบาทของวิศวกรเคมีคือการออกแบบโรงงาน และกระบวนการผลิตสารเคมี ต่อมามีการเดินทางทางอากาศ จึงมีสาขาวิศวกรรมการบิน เดิมทีมุ่งหมายเพียงการออกแบบอากาศยานทั่วๆไป ต่อมาความมุ่งหมายรวมไปถึงการออกแบบอากาศยานด้วย จุดกำเนิดของวิศวกรรมการบินอาจจะย้อนไปได้ถึงความพยายามค้นคว้าด้านการบินในศตวรรษที่ 18-19 รวมทั้งเครื่องร่อนผลงานของ เซอร์ จอร์จ เคย์เลีย ในช่วงทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ 18 ด้วย ในช่วงแรกเริ่ม ความรู้ในวิศวกรรมการบินนั้นมีเพียงแนวคิดและทักษะจากวิศวกรรมสาขาอื่น ๆ เท่านั้น แต่เพียงทศวรรษเดียวหลังความสำเร็จในการบินของพี่น้องไรต์ คือช่วง ค.ศ.1920 พัฒนาการด้านการบินได้รับการพัฒนาไปมากผ่านการสร้างอากาศยานสำหรับการทหารในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ในขณะที่เดียวกันการวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ก็ดำเนินไปโดยการนำทฤษฎีทางฟิสิกส์มาประยุกต์เข้ากับการทดลองจริง

วิศวกรรมศาสตร์นั้นคล้ายคลึงกับวิทยาศาสตร์ที่มีขอบข่ายกว้างขวางจนสามารถแตกแยกย่อยลงมาได้หลายสาขาย่อย และในแต่ละสาขาย่อยต่างก็มองตัวเองในสายงานต่าง ๆ ทางวิศวกรรมถึงแม้ว่าในช่วงแรก วิศวกรจะถูกฝึกและศึกษามาในสาขาใดสาขาหนึ่ง แต่หลังจากผ่านประสบการณ์งานในสายวิศวกรรมมาแล้ว วิศวกรผู้นั้นอาจจะมีความสามารถในการทำงานได้หลากหลายสาขา โดยประวัติศาสตร์แล้ว วิศวกรรมสาขาหลัก ๆ แบ่งได้ดังนี้

4.1 วิศวกรรมโยธา ออกแบบและก่อสร้างสิ่งก่อสร้าง เช่น รางรถไฟ ถนนหนทาง สะพาน ตึกและอาคารบ้านเรือน

4.2 วิศวกรรมเครื่องกล ออกแบบระบบเชิงกายภาพหรือกลศาสตร์ เช่น เครื่องยนต์ ระบบส่งกำลังหรือระบบกันกระเทือน

4.3 วิศวกรรมไฟฟ้า ออกแบบระบบไฟฟ้า เช่น หม้อแปลงไฟฟ้าตลอดจนเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด

4.4 วิศวกรรมเคมี ใช้หลักการทางเคมีในกระบวนการผลิตเคมีอุตสาหกรรมรวมถึงการค้นคว้าวิจัยเชื้อเพลิงและวัสดุจำเพาะใหม่ ๆ

4.5 วิศวกรรมการบินและอากาศยาน ออกแบบอากาศยาน อวกาศยานและสิ่งที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี วิศวกรรมสาขาใหม่ ๆ มีความสำคัญมากขึ้น และได้รับการพัฒนาเช่น วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมแม่เหล็กคานอนิกส์ วิศวกรรมไฟฟ้า

เครื่องกลการผลิต นาโนเทคโนโลยี บางครั้ง สาขาใหม่นั้นก็เกิดการผสมผสานความรู้ของสาขาเดิมเข้าด้วยกัน การเกิดขึ้นใหม่ของสาขาทางวิศวกรรมนั้น โดยทั่วไปแล้วจะถูกนิยามแบบชั่วคราวในหลากหลายรูปแบบหรือนิยามในฐานะสาขาย่อยของสาขาที่มีอยู่แล้ว

5. ประวัติศาสตร์วิศวกรของประเทศไทย

ในอดีต พ.ศ.2447 ได้มีกลุ่มนายช่างชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ประกอบอาชีพทางช่างอยู่ในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรปและอเมริกา ได้พยายามก่อตั้งสมาคมทางการช่างขึ้น แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ตลอด เพราะการช่างในสมัยนั้นยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร และยังไม่เห็นความจำเป็นในการดำเนินการ การบริหารงานของสมาคมนี้จึงได้ยุติลงในเวลาต่อมา ต่อมาใน พ.ศ.2471 นักเรียนไทยกลุ่มหนึ่งที่ได้ไปศึกษาวิชาการก่อสร้างที่ประเทศอังกฤษและกลับมาทำงานในประเทศไทย ได้เริ่มรวมตัวฟื้นฟูสมาคมสำหรับผู้ประกอบอาชีพทางช่างขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และใน พ.ศ.2471 นี้เอง ก็ได้ไปขอจดทะเบียนก่อตั้งสมาคมนายช่างขึ้นใหม่โดยใช้ชื่อว่า “สมาคมนายช่างแห่งกรุงสยาม” ผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคมนายช่างนี้ประกอบด้วย คุณพระเวชยันต์ รั้งศฤง์ คุณพระชำนาญ คุณหลวงชำนาญ และคุณพระประกอบยันตรกิจ ใน พ.ศ.2478 นายช่างที่จบจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ก่อตั้งสมาคมวิศวกรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งในการร่วมมือทางวิชาชีพวิศวกรรมในหมู่สมาชิกด้วยกัน ใน พ.ศ.2486 คุณพระประกอบ ยันตรกิจ ซึ่งเป็นเลขานุการสมาคมนายช่างฯ ได้พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ที่เป็นนักเรียนรถไฟที่จบการศึกษาจากต่างประเทศกลับมาเป็นนายช่างต่างก็แก่ตัวลงและเกษียณราชการ ไปเป็นจำนวนมาก ทำให้สมาชิกลดลง ขณะที่สมาคมวิศวกรรมฯ ซึ่งประกอบด้วยนายช่างที่จบทั้งจากในประเทศและต่างประเทศมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น จึงเกิดความคิดว่า ควรรวมสองสมาคมเป็นสมาคมเดียวกัน โดยรัฐบาลในสมัยนั้นเองก็มีความประสงค์ที่จะส่งเสริมอาชีพวิศวกรรมให้เจริญเป็นปึกแผ่น และจะออกพระราชบัญญัติวิศวกรรมเพื่อให้มีการควบคุมการประกอบวิชาชีพกันเองในหมู่วิศวกร จึงได้มีการหารือกับกรมการสมาคมวิศวกรรมฯ ซึ่งบางท่านเป็นกรรมการอยู่ในทั้งสองสมาคมได้ข้อตกลงที่ให้ต่างฝ่ายต่างเลิกสมาคมของตนและมารวมกันตั้งเป็นสมาคมใหม่คือสมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ใช้ชื่อว่า “ว.ส.ท.” ได้ก่อตั้งแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 และเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ.2493 ได้โปรดเกล้าฯ ให้รับวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์นับแต่นั้นเป็นต้นมาต่อมา (ชนชัย มีผลคง, 2533, หน้า 15-16)

ใน พ.ศ.2505 รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพวิศวกรในประเทศไทย จึงได้ออกกฎหมายมาควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมใช้ชื่อว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2505 ได้มีการแก้ไข ฉบับที่ 2 ใน พ.ศ.2512 และแก้ไขฉบับที่ 3 ใน พ.ศ.2520 ต่อมาเมื่อสภาพ

ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ความต้องการวิศวกรมีมากขึ้น สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จึงมีการเร่งผลิตวิศวกร เป็นผลให้งานวิศวกรรมมีปัญหาเรื่องคุณภาพงาน จำเป็นต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกทางด้านจรรยาบรรณและมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ครั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงหลายครั้งจนมีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของวิชาชีพวิศวกรรม เช่น เหตุการณ์จาครถบรรทุกเก็สระเบิดที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่เมื่อ พ.ศ.2532 ไฟไหม้โรงงาน อาคารถล่มที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก ใน พ.ศ.2542 รัฐบาลได้ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมใหม่ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2505 ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 กับทั้งออกพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบันนี้

ความหมายของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกร

เมื่อทราบประวัติความเป็นมาของการประกอบวิชาชีพวิศวกรทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งของประเทศไทยแล้ว ต่อไปควรที่จะต้องทำการศึกษาให้ชัดเจนว่า ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรมีความหมายว่าอย่างไร เมื่อทำการศึกษาคำว่า “วิชาชีพ” ตามพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ให้ความหมายไว้ว่า อาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ความชำนาญ ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพ จึงหมายถึงผู้ประกอบอาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ความชำนาญ ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Profession” มาจากภาษาละติน Pro + fateri แปลว่า ยอมรับหรือรับว่าเป็นของตน (จิตติ ดิงศภัทย์, 2533, หน้า 15-16) คำนี้ใช้ในเรื่องศาสนาหมายความว่า เป็นการประกาศตนว่ามีความศรัทธาในศาสนาหรือการประกาศปฏิญาณอุทิศตน คำนี้มีจุดเด่นอยู่ที่การอุทิศตน และคำว่าวิชาชีพ แต่เดิมใช้กับพระที่ปฏิญาณตนเพื่อศรัทธาความเชื่อในศาสนา ตามธรรมเนียมยุโรปเป็นที่รับกันว่าพระสงฆ์ในศาสนา เป็นคณะบุคคลผู้อุทิศตนถือเป็นวิชาชีพแรกของโลก คำว่า “วิชาชีพ” แต่เดิมในยุโรปจึงมิได้หมายถึงอาชีพในแง่การทำมาหากิน แต่มีความหมายในแง่ของการอุทิศตนไปตลอดชีวิตด้วยการบวชเป็นพระในศาสนาคริสต์ ซึ่งจะต้องผ่านการอบรมในวิชาเทววิทยา (Theology) เป็นเวลาหลายปี คำว่า วิชาชีพ จึงมีนัยเกิดขึ้นตามมาว่า เป็นอาชีพที่มีลักษณะเป็นผู้มีความรู้ขั้นสูงที่ต้องผ่านการศึกษาอบรมเป็นเวลาหลายปี และเป็นอาชีพที่เป็นหมู่คณะที่มีขนบธรรมเนียมและจรรยาบรรณของหมู่คณะ โดยเฉพาะและหมู่คณะวิชาชีพนั้น ๆ จะคอยสอดส่องดูแลมวลสมาชิกของเขาให้อยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมของวิชาชีพนั้น ๆ

1. ลักษณะพิเศษที่ทำให้เห็นว่าเป็นวิชาชีพได้ คงจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

1.1 เป็นอาชีพในแง่ที่เป็นการทำงานที่มีการอุทิศตนทำไปตลอดชีพ

1.2 การงานนั้นต้องได้รับการสั่งสอนอบรมที่เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องอบรมเป็นเวลานาน

1.3 ผู้ทำงานประเภทนี้จะมีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สำนึกในจรรยาบรรณ เกียรติยศ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพของตน มีองค์กรและขบวนการเพื่อสอดส่องพิทักษ์รักษาขนบธรรมเนียม เกียรติยศ ศักดิ์ศรีและวิชาชีพ (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2543, หน้า 115-117)

2. ลักษณะวิชาชีพตามความหมายของอาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์

ศ.จ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายความหมายของ วิชาชีพ จากพจนานุกรม Oxford Advanced Dictionary ซึ่งให้คำแปลคำว่า “Profession” เป็นใจความว่า “อาชีพ” โดยเฉพาะอาชีพที่ต้องมีการศึกษาชั้นสูงและการฝึกอบรมเป็นพิเศษ เช่น กฎหมาย สถาปัตยกรรม แพทย์ วิศวกรรม โดยปกติเป็นงานในทางความคิด (Mental) มากกว่างานที่ต้องใช้แรงกาย (Manual) ซึ่งต้องเรียกว่า วิชาชีพของผู้รู้ (The learned professions) หรือผู้คงแก่เรียน ซึ่งหมายความว่า เป็นการหาเลี้ยงชีพด้วยการใช้ความรู้ที่ต้องศึกษาอบรมทางความคิดเป็นพิเศษ (จิตติ ดิงศภัทย์, 2533, หน้า 15-16)

3. ลักษณะวิชาชีพตามความหมายของอาจารย์บรรศักดิ์ สุวรรณโณ

ศ.ดร บรรศักดิ์ สุวรรณโณ ได้ให้ความหมายของ วิชาชีพ ในความหมายอย่างแคบไว้ว่า วิชาชีพ คือคนที่จะประกอบอาชีพนี้ได้ต้องมีความรู้และคุณสมบัติ ตลอดจนประสบการณ์พิเศษที่ผู้ประกอบอาชีพทั่วไปอาจไม่ต้องมีซึ่งได้แก่ วิชาสถาปัตยกรรม วิศวกรรม กฎหมาย แพทย์ (บรรศักดิ์ สุวรรณโณ, 2543, หน้า 5)

4. ลักษณะวิชาชีพตามความหมายอาจารย์พนม เอี่ยมประยูร

อาจารย์พนม เอี่ยมประยูร ได้บรรยายไว้ว่า วิชาชีพ หมายถึงอาชีพเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่งที่ต้องมีการศึกษาอบรมฝึกฝนจนเกิดทักษะความชำนาญ หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความสำคัญต่อความเป็นความตายและผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านี้จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณในการให้บริการ (Spirit of services) (พนม เอี่ยมประยูร, 2542, หน้า 8)

5. ลักษณะวิชาชีพตามความหมายอาจารย์สุรพล ปธานวนิช

อาจารย์สุรพล ปธานวนิช นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ได้ให้คำอธิบายถึงวิชาชีพไว้ว่า หมายถึง งาน คือ คำว่า วิชาชีพ แม้ว่าวิชาชีพจะถือเป็นงาน แต่คำนี้สะท้อนคุณลักษณะพิเศษเกี่ยวกับงาน หรืออาชีพบางประเภท คุณลักษณะดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาที่งานหรืออาชีพทุกประเภท

ต้องการจะพัฒนาให้บรรลุ โดยมีเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะบ่งบอกว่างานอาชีพใดเป็นวิชาชีพประมวลได้ ดังนี้คือ

5.1 ระดับการศึกษาอบรม โดยงานที่จะจัดเป็นวิชาชีพได้ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาอบรมทางทักษะและวิชาการติดต่อกันมาหลายปี และมักจะต้องเป็นการศึกษาในสถาบันชั้นสูง เช่นมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย

5.2 ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สืบเนื่องมาจากการศึกษาอบรม คือวิชาชีพ ต้องเป็นงานที่มีลักษณะเจาะจง ซึ่งต้องอาศัยความรู้และทักษะที่มีคุณลักษณะเฉพาะ

5.3 มีการรับรองในแง่กฎหมายหรือจากสถาบันวิชาชีพ สถาบันเหล่านี้ช่วยให้การรับรอง ควบคุมความประพฤติ ตลอดจนสร้างรายได้เปรียบและปกป้องรักษาคุณลักษณะของความเป็นวิชาชีพ สถาบันเหล่านี้ เช่น แพทยสภา สภากายภาพ สภาวิศวกร เป็นต้น

5.4 มีอิสระจากการแทรกแซงและควบคุม คือมีความเป็นงานประจำน้อย มีอิสระที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และไม่สามารถที่จะกระจายการตัดสินใจไปยังบุคคลอื่นได้ ผู้ที่รับทำงานให้ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับบริการนับแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดด้วยตนเอง

5.5 มีสถานภาพสูง แต่ทั้งนี้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่เกณฑ์ที่ใช้วัดสถานภาพและความสำเร็จ แต่เป็นการยอมรับทางสังคม ด้วยเหตุนี้จึงอาจกลายเป็นกลุ่มชนชั้นนักวิชาชีพและการจัดการ (Professional managerial class) ได้ (สุรพล ปธานวนิช, 2543, หน้า 43-44)

ผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกร จึงหมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ ในด้านวิศวกรรม ในแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นด้านโยธา ซึ่งเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งก่อสร้าง ด้านเครื่องกล เกี่ยวกับระบบเชิงกายภาพหรือกลศาสตร์ ด้านไฟฟ้า เกี่ยวกับระบบไฟฟ้า ด้านเคมี เป็นด้านที่ใช้หลักการทางเคมีในกระบวนการผลิตเคมีอุตสาหกรรม รวมไปถึงการค้นคว้าวิจัยเชื้อเพลิงและวัสดุจำเพาะใหม่ ๆ และด้านวิศวกรรมการบินและอวกาศยาน เกี่ยวกับระบบอวกาศยาน หรืออวกาศยาน และสิ่งที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งวิศวกรรมในแต่ละด้านจะต้องผ่านการเรียนรู้เป็นระยะเวลานาน ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีสถานภาพที่สูงในสังคม เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชน และมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรหรือหมู่คณะ เพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพและมีจรรยาบรรณเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงวิชาชีพของวิศวกร ซึ่งในประเทศไทย ก็จะมี สภาวิศวกร เป็นองค์กรในการควบคุม ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกร

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพวิศวกร

จากความหมายของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกร ที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าเป็นการ

ประกอบอาชีพซึ่งถือได้ว่าเป็นอาชีพอิสระ ดังนั้นจึงควรที่จะต้องทำการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพที่เป็นอิสระว่าเป็นอย่างไร

1. หลักสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ ได้โดยอิสระ ซึ่งสิทธิดังกล่าวรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติรองรับไว้ใน หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 6 สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ มาตรา 43 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขัดขวางไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน”

มาตรา 44 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงานรวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงานทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ บัญญัติรับรองสิทธิในการประกอบอาชีพไว้ ให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการที่จะเลือกประกอบอาชีพอะไรก็ได้ และการประกอบอาชีพจะต้องมีการแข่งขันกันอย่างเสรีเป็นธรรม ดังนั้น หากบุคคลใดประสงค์ที่จะประกอบอาชีพอะไร ก็สามารถเลือกทำได้ และมีสิทธิประกอบอาชีพอย่างเสรีเป็นธรรม

2. หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาค (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, ออนไลน์, 2547) ถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยมิต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น และหลักความเสมอภาค เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ การใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งรัฐต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น โดยเฉพาะ หากการให้เหตุผลไม่อาจรับฟังได้แสดงว่าการใช้อำนาจของรัฐนั้นเป็นไปตามอำเภอใจ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็น

หลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้

แนวคิดหลักความเสมอภาคในปัจจุบันได้รับการรับรองอย่างชัดเจนโดยถือว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (Fairness) ซึ่งหมายถึง “หลักความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย” (Equality before the law) ที่เป็นการยอมรับสิทธิเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดและไม่อาจพรากไปได้ จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับตามทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Natural law) ซึ่งผู้ที่มีความคิดเช่นนี้ได้แสดงความคิดเห็นต่อต้าน ลัทธิสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยต้องการกีดกันพระมหากษัตริย์ไม่ให้ใช้พระราชอำนาจผิดทำนองคลองธรรมโดยอ้างถึงหลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลทุกคนเกิดมาเสมอภาคกันและมีสิทธิบางประการ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ติดตัวมาสิทธินี้ไม่สามารถจำหน่ายโอนได้” (สมยศ เชื้อไทย, 2535, หน้า 138)

หลักความเสมอภาคตามหลักกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับหลักสิทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) ในสมัยนั้นด้วยโดยได้ให้ความสำคัญกับปัจเจกชนและสิทธิทั้งหลายของปัจเจกชนซึ่งจุดกำเนิดของระบบปัจเจกชนนิยมในทางกฎหมายมหาชน ในอดีตหลักความเสมอภาคเกิดจากคำสอนของศาสนาคริสต์ที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและระบบทาสที่มีอยู่ในยุคโรมัน และต่อมาในสมัยกลางระบบศักดินาได้ยกเลิกแนวคิดเรื่องความเสมอภาค โดยสร้างลำดับชั้นของสังคมขึ้นซึ่งแปรผันตามที่ดินและเจ้าของที่ดินเข้าศักดินา แต่อย่างไรก็ตามความไม่เสมอภาคดังกล่าวในสมัยกลางค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเกิดชนชั้นกลางที่เข้มแข็งขึ้นจนนำไปสู่การเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงความไม่เสมอภาคทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยการปฏิวัติของประชาชนในประเทศฝรั่งเศสใน ค.ศ.1789 ส่งผลให้ประเทศฝรั่งเศสเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยยกเลิกระบอบกษัตริย์ที่ปกครองด้วยระบบศักดินาซึ่งบุคคลขึ้นอยู่กับฐานันดรและชนชั้นที่ตนสังกัด แต่ผู้ปฏิวัติได้ยกความสำคัญของปัจเจกชนขึ้นแทน และได้จัดทำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ.1789 คำประกาศนี้ให้ความสำคัญกับคนแต่ละคนรวมทั้งสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นว่าเป็นหัวใจของสังคม ตามทฤษฎีนี้ถือว่าหัวใจของสังคมอยู่ที่การยอมรับคุณค่าของทุกคนแต่ละคนรวมกันเป็นสังคม รัฐหรือสังคมไม่สามารถก้าวท้าวสิทธิของเขาได้ เว้นเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม อันจะเห็นได้จากคำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 ซึ่งมีข้อความว่า “มนุษย์เกิดมาและมีชีวิตอยู่โดยอิสระและโดยเสมอภาคกันภายใต้กฎหมายความแตกต่างในสังคมจะมีได้ก็เพื่อประโยชน์อันร่วมกัน” ต่อมาความคิดที่ว่ามนุษย์เกิดมาเสมอภาคกันตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนปีค.ศ.1789 นี้ได้รับการยืนยันและขยายความโดยอารัมภบทของรัฐธรรมนูญ ค.ศ.1946 และปัจจุบันหลักการดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ

แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสฉบับลงวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ.1958 โดยได้แสดงความยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชนและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติโดยรัฐธรรมนูญ ค.ศ.1958 ได้ยืนยันปณิธานว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองปี 1789 และอารัมภบทของรัฐธรรมนูญ ค.ศ.1946 ไว้ด้วย (บวรศักดิ์ อุวรรณ โณ, 2538, หน้า 70)

ดังนั้น จึงถือได้ว่าความคิดที่เป็นรากฐานของหลักความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญและหลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายจึงเป็นเรื่องเดียวกัน คือเรื่องหลักความเสมอภาคซึ่งเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยดังจะเห็นได้จากอุดมคติในการปกครองของสาธารณรัฐฝรั่งเศสอันได้แก่ เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ ประกอบกับมาตรา 1 แห่งรัฐธรรมนูญที่ได้รับรองถึงความเสมอภาคตามกฎหมายของประชาชน โดยไม่แบ่งแยกแหล่งกำเนิด เชื้อชาติ หรือศาสนา สาธารณรัฐเคารพต่อความเชื่อของทุกนิกาย (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2541, หน้า 2) ประเทศต่าง ๆ ได้นำแนวคิดหลักความเสมอภาค ไปบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นการรับรองหลักการดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน เช่น

รัฐธรรมนูญประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ.1958 บัญญัติถึงหลักความเสมอภาคไว้ในมาตราแรกว่า “ฝรั่งเศสเป็นสาธารณรัฐที่แบ่งแยกมิได้ เป็นของประชาชน เป็นประชาธิปไตยและเป็นของสังคม สาธารณรัฐรับรองถึงความเสมอภาคตามกฎหมายของประชาชน โดยไม่แบ่งแยกแหล่งกำเนิดเชื้อชาติหรือศาสนา สาธารณรัฐเคารพต่อความเชื่อของทุกนิกาย”

รัฐธรรมนูญประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน ฉบับลงวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ.1949 บัญญัติไว้ไว้ในมาตรา 3 โดยให้สิทธิ มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเบื้องต้นตามกฎหมาย และชายและหญิงมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย รัฐผูกพันที่จะต้องดำเนินการให้มีความเสมอภาคอย่างแท้จริงระหว่างหญิงและชาย และจะต้องดำเนินการให้ยกเลิกอุปสรรคที่ดำรงอยู่ และบุคคลย่อมไม่ถูกเลือกปฏิบัติหรือมีอภิสิทธิ์เพราะเหตุในเรื่องเพศ ชาติกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ชาติ ถิ่นกำเนิด ความเชื่อ หรือความคิดเห็นในทางศาสนาหรือในทางการเมือง บุคคลย่อมไม่ถูกแบ่งแยกด้วยเหตุเพราะความพิการ รัฐธรรมนูญประเทศอิตาลี ฉบับปัจจุบันลงวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ.1947 บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ว่า

“พลเมืองทุกคนมีศักดิ์ศรีทางสังคมอย่างเดียวกันและเท่าเทียมกัน เบื้องหน้ากฎหมายโดยปราศจากการแบ่งแยกเพราะเพศ เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สภาพร่างกาย หรือสภาพทางสังคม เป็นหน้าที่ของสาธารณรัฐที่จะต้องขจัดอุปสรรค ทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมที่ขัดขวางต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้ใช้แรงงานในองค์กรทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคมของประเทศ ทั้งนี้ภายใต้ข้อจำกัดที่ไม่กระทบต่อเสรีภาพและความเสมอภาคของพลเมือง”

รัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธรัฐออสเตรีย ฉบับปัจจุบันลงวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1920

บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ว่า พลเมืองของสหพันธ์ทุกคนมีความเสมอภาคเบื้องต้นน้ำกัญหมาย อภิสัทธ จากการศึกษา เพศ สภาพร่างกาย ชนชั้น ศาสนาไม่อาจมีได้ บุคคลย่อมไม่ถูกกีดกันเพราะความพิการ สาธารณรัฐผูกพันที่จะคุ้มครองความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อคนพิการและบุคคลธรรมดาทั่วไป ในทุกแง่มุมของชีวิตประจำวันและสหพันธรัฐ มลรัฐและเทศบาลรับรองหลักความเสมอภาค ระหว่างชายและหญิงมาตรการที่มุ่งส่งเสริมความเสมอภาคดังกล่าวย่อมได้รับการยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามาตรการเหล่านั้นต้องการขจัดความไม่เสมอภาคที่ดำรงอยู่...”

นอกจากนี้ยังมีเอกสารระหว่างประเทศหลายฉบับที่ได้บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาค ไว้เช่นกัน เช่น ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) กติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Convention of Civil and Political Rights) ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา (Declaration on the Rights to Development) โดยได้ระบุหลักการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลทุกคน (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2543, หน้า 161-164)

สำหรับประเทศไทยได้นำหลักความเสมอภาค มาบัญญัติกฎหมายด้วย ใน พ.ศ.2475 ซึ่งเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อคณะราษฎรทำการปฏิวัติจึงได้ร่างประกาศ 6 ประการซึ่ง มีหลักความเสมอภาคอันเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง แต่อย่างก็ตาม แม้พระราชบัญญัติ ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 จะมีได้กล่าวถึงหลักความเสมอภาคไว้ โดยเฉพาะซึ่งก็น่าจะเป็นเพราะต้องการความรวดเร็วและมุ่งให้เป็นธรรมนูญฉบับชั่วคราว ทั้งอีก คณะราษฎรเห็นว่าได้ยอมรับหลักความเสมอภาคไว้ในประกาศ 6 ประการซึ่งถือเป็นปฏิญญาแห่ง กฎหมายรัฐธรรมนูญของสยามที่มีผลบังคับได้ดังเช่นรัฐธรรมนูญอยู่แล้วจึงไม่มีความจำเป็นต้อง บัญญัติให้มีการซ้ำซ้อนแต่ประการใด แต่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2475 นี้ก็เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ บัญญัติให้ชายและหญิง มีความเสมอภาคในการออกเสียงเลือกตั้งโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 14 ว่า “ราษฎรไม่ว่าเพศใด... ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้...” หลังจากนั้นก็มี รัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับที่บัญญัติหลักความเสมอภาคไว้โดยชัดแจ้งโดยมักบัญญัติให้ประชาชน ชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2543, หน้า 174-175)

การใช้กฎหมายของไทยนับตั้งแต่ที่ได้มีการนำหลักความเสมอภาคมาบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญฉบับแรก หลักดังกล่าวแทบจะไม่ค่อยได้รับการกล่าวถึง หลักความเสมอภาคจึงเป็น เพียงหลักการที่บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้โดยไม่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ พัฒนาการของหลักความเสมอภาคในระบบกฎหมายไทยจึงเป็นไปอย่างจำกัด (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2543, หน้า 1-2)

จากพัฒนาการของหลักความเสมอภาคที่มีมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานที่ประเทศไทยได้

รับมาจากกระบวนสาขานั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาการดังกล่าวนี้ได้ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้บัญญัติเป็นหลักความเสมอภาคไว้ในหลายมาตรา ดังนี้

มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล”

มาตรา 30 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

มาตรา 31 “บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายหรือกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัยหรือจริยธรรม”

หลักความเสมอภาคมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักเสรีภาพเนื่องจากเป็นหลักการที่จะทำให้การใช้เสรีภาพเป็นไปอย่างเสมอกันทุกผู้ทุกคน แต่หากเสรีภาพสามารถใช้ได้เพียงบุคคลบางคนเท่านั้นในขณะที่คนบางกลุ่มบางคนเข้าถึงไม่ได้ในกรณีดังกล่าวก็ไม่ถือว่ามีเสรีภาพแต่ประการใด ความเสมอภาคจึงเป็นฐานของเสรีภาพและเป็นหลักประกันในการทำให้เสรีภาพเกิดขึ้นได้จริง ดังนั้นหลักความเสมอภาคได้กฎหมายจึงเป็นหลักการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) ทั้งนี้ การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้

หลักการประกอบวิชาชีพเสรีตามกรอบความตกลงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศในอาเซียนเพื่อสร้างความร่วมมือเพื่อลงกรคิดกันทางการค้าและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้า

ด้วยกัน โดยมุ่งหวังว่าอาเซียนจะมีความแข็งแกร่งในการแข่งขันทางการค้ากับนานาอารยประเทศของโลก

1. ความหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ออนไลน์, 2554)

อาเซียนหรือ Association of Southeast Asian Nations: ASEAN หมายถึง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรียกย่อ ๆ ว่า อาเซียน เป็นองค์กรที่ถือกำเนิดตามปฏิญญากรุงเทพฯ ฯ (Bangkok Declaration) ของผู้นำประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และไทย ที่จะให้มีการรวมกลุ่มและร่วมมือกันเสริมสร้างให้ภูมิภาคมีสันติภาพอันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งต่อมา บรูไนดารุสซาลาม ได้เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 6 ใน พ.ศ.2527 เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 7 ใน พ.ศ.2528 ลาวกับพม่า เข้าเป็นสมาชิกพร้อมกันเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540 และสุดท้ายกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกใน พ.ศ.2542 ทำให้ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิกรวม 10 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือ ASEAN Economic Community เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมอาเซียนให้เป็นตลาดและฐานผลิตเดียว มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการและการลงทุน แรงงานฝีมือและเงินทุนอย่างเสรีภายในปี พ.ศ.2558 (ค.ศ.2015)

2. ยุทธศาสตร์ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ด้านหลักคือ

2.1 การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (Single market and production base) ให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือและเงินทุนอย่างเสรี

2.2 การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับสูง (Highly Competitive Economic Region) โดยส่งเสริมกรอบนโยบายด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น กรอบนโยบายการแข่งขันของอาเซียน สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษีและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การขนส่งและเทคโนโลยีสารสนเทศ) เป็นต้น

2.3 การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกัน (Region of Equitable Economic Development) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก โดยการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และส่งเสริมโครงการต่าง ๆ ภายใต้กรอบการริเริ่มการ

รวมกลุ่มของอาเซียน เป็นต้น

2.4 การเป็นภูมิภาคที่บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกอย่างเต็มที่ (Fully Integrated Region into the Global Economy) เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนที่มีต่อประเทศภายนอกภูมิภาค เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรี และการสร้างเครือข่ายด้านการผลิตและจำหน่าย เป็นต้น

แผนงานส่งเสริมการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานอย่างเสรี นั้นมิได้จำกัดเพียงมิติของการเปิดเสรีทางการค้า หากแต่จำเป็นต้องอาศัยอีกมิติหนึ่งที่สอดรับกันด้วย นั่นคือ มิติด้านการอำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งการจะเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวของอาเซียนนั้น จะไม่อาจบรรลุได้หากขาดมิติใดมิติหนึ่งที่กล่าวมานั้น

สำหรับการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายสินค้านั้น การเปิดเสรีทางการค้าเน้นที่ (1) การลดอุปสรรคทางการค้าด้านภาษีและที่ไม่ใช่ภาษี (2) การอาศัยแนวทางการรวมกลุ่มแบบรายสาขา (Sector-based approach) เป็นกลไกนำร่องเร่งรัดดำเนินการรวมกลุ่ม โดยกำหนดให้ 11 สาขา สำคัญคือ สาขาเกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ สุขภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ การท่องเที่ยว และการบิน ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี 2010 ตามด้วยสาขาโลจิสติกส์ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี 2010

การอำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายสินค้านับแต่ 2007-2015 จะเน้นที่ (1) การรวมกลุ่มทางศุลกากร ซึ่งรวมถึงการปรับประสานกระบวนการและขั้นตอนศุลกากรให้ง่ายและเป็นแนวเดียวกัน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นแนวปฏิบัติที่ดี โดยการปฏิบัติตามรูปแบบของกระบวนการขนส่งสินค้าระดับภูมิภาค การจัดทำระบบสินค้าส่งผ่านของอาเซียน การจัดทำระบบศุลกากรของอาเซียน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การรวมกลุ่มทางการผลิตและห่วงโซ่อุปทาน เป็นต้น (2) ความร่วมมือด้านมาตรฐานและกฎระเบียบด้านเทคนิค และการประเมินความสอดคล้องด้านคุณภาพ การรับรอง และการวัด (Standard and Conformance) โดยมีการจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วม (MRA) รายสาขา เกี่ยวกับการประเมินความสอดคล้องสำหรับสาขาที่มีการระบุไว้ในกรอบความตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมของอาเซียน ในลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการทำธุรกิจและการค้า โดยไม่กระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ สำหรับการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายสินค้านั้นยังให้ความสำคัญด้วยการปรับปรุง ทบทวนและส่งเสริมการพัฒนากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) ที่ตอบสนองต่อพลวัตและการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการผลิตของโลก การใช้ระบบประเมินอากรล่วงหน้า การจัดทำพิธีการในการออกหนังสือรับรองให้เรียบง่าย การออกใบรับรองแหล่งกำเนิด

สินค้าด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

สำหรับการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายสินค้านั้น การเปิดเสรีทางการค้าประเภทบริการ เน้นที่ (1) การเข้าถึงตลาด และการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติอย่างเต็มที่ (2) การจัดซื้อจัดจ้างสำหรับบริการ บริการทุกรูปแบบ (Mode of Supply) และ (3) การจัดประเภทสาขาบริการสำหรับเร่งรัดการ รวมกลุ่ม (Priority Services Sectors) ภายในปี 2010 ประกอบด้วย บริการด้านสุขภาพ (การรักษาพยาบาล การดูแลพักฟื้น) บริการสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (บริการเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์โทรคมนาคม) ธุรกิจท่องเที่ยว (โรงแรม ที่พัก ภัตตาคาร การจัดเลี้ยง ตัวแทนท่องเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์)

การอำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายบริการสำหรับอาเซียน ค.ศ.2007-2015 เน้น ที่ (1) การยอมรับซึ่งกันและกันด้านคุณสมบัติในการให้บริการทางวิชาชีพของผู้ให้บริการทาง วิชาชีพ ในสาขาบริการทางวิชาชีพหลัก ๆ และ (2) การจัดทำโครงการ Professional Exchange หรือ โครงการแลกเปลี่ยนทุนมนุษย์ประเภทวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมการบริการด้านวิชาชีพในอาเซียน

จากการตระหนักถึงประโยชน์ของการลงทุนระหว่างกันในอาเซียน เพิ่มเติมจากการ ดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และจากความตระหนักถึงความพร้อมที่แตกต่างกันของ ประเทศสมาชิก การเปิดเสรีด้านการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกเน้นแนวทางที่เรียกว่า “การเปิด เสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ” ซึ่งครอบคลุม (1) การขยายมาตรการหลักต่อไปนี้ (ก) มาตรการไม่ เลือปฏิบัติ (ข) การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ และ (ค) การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งต่อ นักลงทุนในอาเซียน (2) การลดและหากเป็นไปได้ยกเลิกข้อจำกัดในการเข้ามาลงทุนในสาขาสำคัญ

การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายด้านเงินทุนระหว่างประเทศสมาชิกให้มากขึ้นนั้น เน้นที่ (1) การปรับประสานมาตรฐานด้านตลาดทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ในการ เสนอขายตราสารหนี้ ข้อกำหนดในการเปิดเผยข้อมูล กฎเกณฑ์การจัดจำหน่ายระหว่างกัน (2) การ อำนวยความสะดวกด้านข้อตกลงยอมรับร่วม หรือข้อตกลงสำหรับการยอมรับคุณสมบัติ การศึกษา และประสบการณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพด้านการตลาด (3) การให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นในด้าน ภาษา และข้อกำหนดในส่วนของกฎหมายสำหรับการออกตราสาร (4) การส่งเสริมโครงสร้างภาษี ณ ที่จ่าย เพื่อส่งเสริมฐานการลงทุนโดยการออกตราสารหนี้ในอาเซียน (5) การส่งเสริมให้ใช้ “ตลาด” เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างตลาดหลักทรัพย์กับตลาดตราสารหนี้ (6) การเปิดเสรีบัญชีทุนอย่างเป็นระเบียบมากขึ้น และสอดคล้องกับวาระแห่งชาติ ตลอดจนความพร้อม ทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิกมากขึ้น (7) การอนุญาตให้มีมาตรการปกป้องอย่างเพียงพอ ต่อเศรษฐกิจมหภาค ตลอดจนความเสี่ยงจากการเปิดเสรี (8) การสร้างความเชื่อมั่นในการจัดสรร ผลประโยชน์จากการเปิดเสรีต่อกัน (9) การยกเลิก หรือผ่อนคลายนข้อกำหนดด้านการชำระเงินและ

โอนเงินในการทำธุรกรรมกระแสรายวันและ (10) การยกเลิก หรือผ่อนคลायข้อกำหนดด้านการเคลื่อนย้ายเงินทุน

การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายด้านแรงงานฝีมือระหว่างประเทศสมาชิกให้มากขึ้นนั้น เน้น (1) การอำนวยความสะดวกในการตรวจลงตรา (Visa) และใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) สำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพ (Professionals) และแรงงานฝีมือ (Skilled Workers) จากภายในภูมิภาคด้วยตนเอง (2) การจัดทำกรอบแผนงานด้านมาตรฐานความสามารถ (Competencies) และคุณสมบัติ (Qualifications) ในระดับอาชีพ (Occupations) หรือระดับงาน (Jobs) หลายประเภทและ (3) การเสริมสร้างขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศสมาชิก เพื่อยกระดับความชำนาญและการเข้าสู่ตลาดแรงงานของกำลังแรงงาน ซึ่งเสริมด้วยการพัฒนาเครือข่ายข้อมูลด้านตลาดแรงงานระหว่างประเทศสมาชิก

สำหรับการที่อาเซียนจะเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับสูงนั้น AEC Blueprint ให้ความสำคัญกับ 6 ประเด็น คือ (1) นโยบายการแข่งขัน (2) การคุ้มครองผู้บริโภค (3) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (5) ภาษีอากร (6) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

สำหรับนโยบายการแข่งขัน โดยเน้นการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมของการแข่งขันอย่างยุติธรรมซึ่ง ค.ศ.2015 เป็นปีที่กำหนดให้ทุกประเทศสมาชิกอาเซียนต้องมีนโยบายการแข่งขันการค้า การจัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานกำกับดูแลด้านนโยบายการแข่งขัน ซึ่งจะคอยหารือและประสานงานกันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายดังกล่าว รวมไปถึงการพัฒนา นโยบายการแข่งขันของภูมิภาค ในลักษณะที่เอื้อต่อการแข่งขันที่เป็นธรรม ทั้งต่อประเทศสมาชิกด้วยตนเองและต่อภายนอกโดยคำนึงถึงมาตรฐานสากลในการปฏิบัติและประสบการณ์ของประเทศสมาชิก

ในขณะเดียวกัน ASEAN Coordinating Committee on Consumer Protection จะเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการรวมกลุ่มเศรษฐกิจโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ส่วน ASEAN IPR Action Plan 2004-2010 และ ASEAN Cooperation on Copyrights จะเป็นกลไกในการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในบรรยากาศของความร่วมมือในภูมิภาคด้านทรัพย์สินทางปัญญา นอกเหนือจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลของประเทศสมาชิกบนฐานความเชื่อมโยงด้วยความเร็วสูง (High-speed connection) การสร้างเครือข่ายของความตกลงว่าด้วยการหลีกเลี่ยงการจี้เก็บภาษีซ้ำซ้อนระหว่างประเทศสมาชิก และการปฏิบัติตามกรอบความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (E-ASEAN)

ในการที่อาเซียนจะก้าวสู่การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกัน

นั้น AEC Blueprint ให้ความสำคัญกับ 2 ประเด็น คือ (1) การลดช่องว่างของการพัฒนา บนกรอบแนวคิดว่าด้วยความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน หรือที่เรียกว่า “Initiative for ASEAN Integration (IAI)” ซึ่งนอกจากการสานต่อแนวทางที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ปลาย ค.ศ.2000 ซึ่งเน้นการลดช่องว่างระหว่างประเทศอาเซียนเท่ากับประเทศสมาชิกใหม่แล้ว ยังให้ความสำคัญเพิ่มเติมต่อการลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างอาเซียนกับภายนอกและ (2) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อมและกลาง โดยอาศัยพิมพ์เขียวทางนโยบายของอาเซียนว่าด้วยการพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อมและกลางระหว่าง ค.ศ. 2004-2014

สำหรับการเป็นภูมิภาคที่บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจ โลกอย่างเต็มที่นั้น AEC Blueprint เน้น 2 ส่วนคือ (1) การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันต่อปฏิสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับภายนอก ซึ่งรวมถึงการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) และความตกลงว่าด้วยหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ (CEP) และ (2) การมีส่วนร่วมในเครือข่ายอุปทานของโลก ซึ่งอาเซียนยึดหลักปฏิบัติสากลที่ดีและมาตรฐานในการผลิตและจำหน่าย ประกอบกับการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการในการยกระดับขีดความสามารถและผลิตภาพการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศสมาชิกที่มีระดับการพัฒนาไม่สูงนัก

ทั้งนี้ จะมีการนำ AEC Scorecards มาใช้ในการจัดทำตัวชี้วัดทางสถิติ เพื่อติดตามและประเมินความคืบหน้าของการดำเนินงาน ประกอบกับการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัย ASEAN Development Fund ในการสร้างเสริมขีดความสามารถของประเทศสมาชิก แผนงานด้านการสื่อสารที่ดีเพื่อสร้างการรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในทุกประเทศสมาชิก โดยมีการกำหนดให้มีการทบทวน AEC Blueprint เป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป ทั้งในภูมิภาคและในบริบทโลกที่แวดล้อมอาเซียนด้วย เพื่อให้อาเซียนสามารถก้าวสู่เป้าหมายสุดท้ายของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ระบุไว้ใน ASEAN Vision 2020 บนฐานของการประสานประโยชน์และความร่วมมือ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค การส่งเสริมระบบเศรษฐกิจแบบเปิดโดยมองบริบทภายนอกและภายในควบคู่กันไป การส่งเสริมระบบแห่งการเคารพยึดมั่นในกฎเกณฑ์และพันธกรณีที่ได้ตกลงกันไว้ทั้งภายในอาเซียนและต่อสากล ซึ่งเป็นกรอบพหุภาคีที่ใหญ่กว่าอาเซียน อันจะนำพาอาเซียนให้เปลี่ยนแปลงไปสู่ภูมิภาคที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และมีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเสมอภาคกัน ตาม ASEAN Vision 2020 นั้น

3. ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายการประกอบอาชีพเสรี

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดตั้งเป็นประชาคม

เศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่มีเป้าหมายส่งเสริมอาเซียนให้เป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตร่วมกัน ให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และเงินทุนอย่างเสรี ภายใน พ.ศ.2558 (ค.ศ.2015)

การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนมีการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนในช่วงที่ผ่านมา (ค.ศ.2000-2009) มีทิศทางเพิ่มขึ้นทุกปียกเว้นใน ค.ศ.2009 อัตราการเติบโตลดลงเล็กน้อยอันเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจ การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนใน ค.ศ.2015 จะทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคมีความเข้มแข็ง เพราะประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะเป็นแหล่งการลงทุนที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 3 โดยเป็นรองจากจีน และอินเดีย เท่านั้น ประเทศไทยในฐานะสมาชิกของอาเซียนได้รับประโยชน์จากการค้ากับประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มสูงขึ้น โดยจากหนึ่งล้านล้านบาทใน ค.ศ.2000 เป็นสองล้านล้านบาทใน ค.ศ.2009 การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับตลาดแรงงานไทย และสร้างโอกาสการมีงานทำแก่แรงงานไทยมากขึ้น

4. วิชาชีพที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี

ตามปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ 2 (Bali Concord II) ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2547 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ได้กำหนดให้จัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) ด้านคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักวิชาชีพ หรือแรงงานเชี่ยวชาญ หรือผู้มีความสามารถพิเศษของอาเซียนได้อย่างเสรี การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีดังกล่าวเป็นการเคลื่อนย้ายเฉพาะแรงงานฝีมือและต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (MRAs) ของอาเซียน การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีจะเริ่มใน ค.ศ.2015 ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (MRAs) ใน 7 สาขาด้วยกันคือ วิศวกรรมพยาบาล สถาปัตยกรรม การสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ และนักบัญชี ส่วนสาขาอื่น ๆ ยังอยู่ระหว่างพิจารณา ซึ่งส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทยคือ จำกัดอยู่ในกลุ่มแรงงานฝีมือ ฉะนั้นตลาดแรงงานไทยจึงได้รับผลกระทบไม่มากนัก โดยด้านบวกคือ ตลาดแรงงานใหญ่ขึ้นทำให้แรงงานไทยมีโอกาสได้งานทำมากขึ้น ส่วนด้านลบคือ มีการแข่งขันโดยแรงงานจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนมากขึ้น ทั้งนี้ ผลกระทบดังกล่าวจะเป็นด้านบวก หรือด้านลบมากกว่านั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของแรงงานในแต่ละประเทศ และยังมีเวลาที่จะเตรียมความพร้อมของแรงงานไทยในการพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบวิชาชีพ

การประกอบวิชาชีพ แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพไว้ตามหลักความเสมอภาค ให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพ แต่สิทธิเสรีภาพดังกล่าวก็มีได้เปิดกว้างแบบไม่มีข้อจำกัด เพราะการประกอบวิชาชีพ ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นและอาจมีผลกระทบต่อชีวิต ร่างการของประชาชนและอาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวมด้วย ย่อมเป็นความคาดหวังของประชาชนทั่วไปที่ใช้บริการจากผู้ประกอบวิชาชีพ (ไพศาล กุมลาวิชัย, 2540, หน้า 20) ดังนั้นจึงต้องมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้บ้าง แต่การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ รัฐธรรมนูญจำกัดให้ทำได้เพียง 9 ประการเท่านั้น คือ เป็นอาชีพที่เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุขไปเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เป็นการจัดระบบการผังเมือง เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อสวัสดิภาพของประชาชน เพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

1. เหตุผลที่ต้องมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ข้อจำกัด 9 ประการ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นั้น สามารถแบ่งเป็นเหตุผลเพื่อการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพได้ 3 ประการหลัก ๆ ด้วยกันคือ

1.1 เหตุผลด้านความสงบเรียบร้อย

เหตุที่ต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนเนื่องจากวิชาชีพบางอย่างแม้ไม่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยตรงแต่ย่อมมีผลกระทบต่อสังคมโดยอ้อม หากไม่มีการควบคุม ปล่อยให้ประกอบอาชีพโดยอิสระ จนผู้ประกอบวิชาชีพขาดจรรยาบรรณ อาจนำไปสู่การทุจริตประพฤติมิชอบ และทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ วิชาชีพด้านการตรวจสอบบัญชี วิชาชีพครู หากผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวขาดซึ่งจรรยาบรรณและไม่มีการควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพ ขาดความซื่อสัตย์ ย่อมสร้างความเสียหายให้กับประเทศเป็นอย่างมาก

1.2 เหตุผลในด้านความปลอดภัย

ผู้ประกอบวิชาชีพ จะต้องมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ความศรัทธาเชื่อมั่นในตัวผู้ประกอบวิชาชีพย่อมเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะมีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น

เท่ากับว่าบุคคลอื่นฝากชีวิตและทรัพย์สินไว้กับผู้ประกอบวิชาชีพ เช่นคนป่วยยินยอมให้แพทย์ทำการรักษา โดยการผ่าตัด เพราะคนป่วยเชื่อว่า แพทย์ย่อมมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ จนคนป่วยศรัทธาว่าเขาจะหายจากอาการเจ็บป่วยได้ จึงได้ฝากชีวิตไว้กับแพทย์ผู้ทำการรักษา ดังนั้นหากไม่มีการควบคุมปล่อยให้บุคคลใดก็ได้มีสิทธิเสรีภาพโดยเสรีอวดอ้างตนเองว่ามีความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพ ปล่อยให้อวดอ้างได้ตามอำเภอใจ ไม่มีการควบคุม ย่อมเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไป และเป็นอันตรายต่อความศรัทธา ความเชื่อมั่นในการปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพคนอื่น ๆ ที่ปฏิบัติโดยถูกต้องตามวิชาชีพ

เหตุผลด้านสาธารณะถือได้ว่าเป็นเหตุผลใหญ่ประการสำคัญที่รัฐจะต้องเข้ามาควบคุม และหากพิจารณาถึงจำนวนวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสาธารณะและประชาชนทั่วไป แล้ว จะเห็นได้ว่าเหตุผลในการควบคุมมาจากความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสาธารณะชนทั่วไปแทบทั้งหมด อย่างในประเทศไทย วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกาย เช่น วิชาชีพแพทย์ในสาขาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วิชาชีพเวชกรรม ทันตกรรม เภสัชกรรม เทคนิคการแพทย์หรือกายภาพบำบัด สำหรับวิชาชีพที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ วิชาชีพด้านวิศวกรรมในสาขาต่าง ๆ ทั้งวิศวกรโยธา วิศวกรก่อสร้าง วิศวกรเครื่องกล วิศวกรไฟฟ้า รวมถึงวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพ อย่าง วิชาชีพด้านกฎหมาย เป็นต้น

1.3 เหตุผลด้านอื่น ๆ

วิชาชีพบางอย่างแม้จะไม่มีผลกระทบทางด้านชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ของประชาชน และสังคมอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็อาจส่งผลกระทบต่อด้านภาพลักษณ์หรือประเพณีวัฒนธรรมของสังคมโดยรวม หากปล่อยให้ประกอบวิชาชีพโดยอิสระแม้จะไม่ทำให้ถึงกับก่อความเสียหายโดยตรง แต่ก็ย่อมไม่เป็นผลดีต่อสังคม รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการควบคุม อย่างในกรณีของการประกอบวิชาชีพด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การผังเมือง เพื่อให้เกิดความสวยงาม เป็นระเบียบ และสร้างความสวยงามด้วยการออกแบบ ภูมิทัศน์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของภูมิประเทศอย่างเช่นวิชาชีพสถาปัตยกรรม การออกแบบ ภูมิสถาปัตยกรรมหรือผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ วิชาชีพที่เกี่ยวข้องคือวิชาชีพมัคคุเทศ หากปล่อยให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างอิสระเสรีไม่มีการควบคุม ก็ไม่เกิดผลดีแก่สังคม

2. หลักการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกร

การประกอบวิชาชีพ เมื่อเห็นว่าไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างอิสระเสรี จะต้องมี การควบคุม แต่มิใช่ควบคุมจนไม่สามารถที่ประกอบอาชีพได้ ดังนั้นจึงต้องมี การควบคุมที่เป็นรูปแบบ

ที่ชัดเจนเหมาะสม มิใช่เข้มงวดจนไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพได้เลย ซึ่งการควบคุมการประกอบวิชาชีพมีวัตถุประสงค์เพื่อ

2.1 การกำหนดด้านมาตรฐานความรู้ การศึกษา โดยจะต้องมีการกำหนดคุณวุฒิของผู้ประกอบวิชาชีพว่าจะต้องจบการศึกษาด้านที่ให้การรับรอง และสถาบันที่จบการศึกษามาจะต้องมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ เช่น ข้อบังคับสภาวิศวกร ว่าด้วยการรับรองปริญญา ประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรเทียบเท่าปริญญาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ พ.ศ.2543 และระเบียบสภาวิศวกรว่าด้วยรายวิชาและเนื้อหาวิชาพื้นฐาน ทางวิศวกรรมศาสตร์ ที่สภาวิศวกรจะให้การรับรองปริญญา หรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ทั้ง 5 สาขาวิชาชีพที่สภาวิศวกรควบคุมเป็นต้น

2.2 การกำหนดความสามารถในการประกอบวิชาชีพแยกไปตามสาขา แขนงและขนาดของงาน หรือระดับของใบอนุญาต โดยให้เป็นไปตามความรู้ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น สาขาวิศวกรรมโยธา สาขาวิศวกรรมเหมืองแร่ สาขาวิศวกรรมเครื่องกล สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ยังควบคุมระดับขั้นของใบอนุญาตที่เริ่มต้นจากผู้ประกอบวิชาชีพขั้นต้นไปจนถึงขั้นสูงสุด โดยจะมีการสอบประเมินผลความรู้ประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพ หากเห็นว่ามีความสามารถเพิ่มขึ้นก็จะเลื่อนขั้นให้สูงขึ้น เช่น วิชาชีพวิศวกรรม กำหนดผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในแต่ละสาขาไว้ 4 ระดับ และกำหนดคุณสมบัติของงานไว้แตกต่างกัน เช่น

2.2.1 วิศวกรในระดับภาคี จะสามารถออกแบบคำนวณ ควบคุมการก่อสร้างอาคารสูงไม่เกินหรือเท่ากับอาคารสูง 3 ชั้น และมีใช้อาคารถาวรที่ใช้เป็นอาคารสาธารณะ

2.2.2 วิศวกรในระดับสามัญ สามารถจะออกแบบคำนวณควบคุมการก่อสร้าง กดารพิจารณาตรวจสอบและวางโครงการก่อสร้างอาคารได้ แต่ไม่สามารถให้คำปรึกษาได้

2.2.3 วิศวกรในระดับวุฒิ สามารถปฏิบัติวิชาชีพในสาขาวิศวกรรมได้ทุกขนาด

2.3 การกำหนดหลักเกณฑ์ขอการประเมินความประพฤติและการปฏิบัติงานในวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพ ที่เรียกว่า จรรยาบรรณหรือมรรยาทแห่งวิชาชีพ ซึ่งในทุกสาขาวิชาชีพจะมีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งบางสาขาวิชาชีพอาจกำหนดเงื่อนไขไว้อย่างกว้าง ๆ บางวิชาชีพก็จะกำหนด เงื่อนไขสำหรับการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษต่าง ๆ ตามลักษณะของความผิด เช่น หากว่ากล่าวตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาตหรือการเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ

2.4 การควบคุมด้านทะเบียน โดยองค์กรวิชาชีพจะมีการจดทะเบียนหรือขึ้นทะเบียน

ผู้เป็นสมาชิกหรือผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อใช้แสดงตนในการประกอบวิชาชีพและเป็นการป้องกันมิให้ ผู้ที่มีชื่อผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงตนว่าเป็นผู้ได้รับใบอนุญาต

3. องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

การประกอบวิชาชีพ นอกจากจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญแล้ว ยังจะต้องมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ และบางวิชาชีพเป็นวิชาชีพที่ควบคุม ดังนั้นจึงต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพซึ่งเริ่มตั้งแต่การรวมตัวกับจัดตั้งเป็นองค์กร การเปิดรับสมาชิก การควบคุมโดยการออกใบอนุญาต การควบคุมจรรยาบรรณ รวมไปถึงการลงโทษด้วยการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตหรือการขจัดออกหรือให้พ้นจากการเป็นสมาชิก ซึ่งองค์กรควบคุมดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็นหมวดหมู่ดังนี้

3.1 องค์กรที่ใช้ควบคุมการประกอบวิชาชีพด้วยการบัญญัติให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีใบอนุญาต หากไม่มีใบอนุญาตไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ถ้าฝ่าฝืนมีโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น

3.1.1 วิชาชีพนายความ ตามพระราชบัญญัตินายความ

3.1.2 วิชาชีพมัคคุเทศ ตามพระราชบัญญัตินำเที่ยวและมัคคุเทศน์

3.1.3 วิชาชีพทันตแพทย์ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม

3.1.4 วิชาชีพเภสัชกรรม ตามพระราชบัญญัติสภาเภสัชกรรม

3.1.5 วิชาชีพการประกอบโรคศิลปะ ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ

3.1.6 วิชาชีพการพยาบาลและวิชาชีพการผดุงครรภ์ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์

3.1.7 วิชาชีพเวชกรรม ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม

3.1.8 วิชาชีพวิศวกรรม ตามพระราชบัญญัติวิศวกร

3.1.9 วิชาชีพสถาปัตยกรรม ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก

3.1.10 วิชาชีพสัตวแพทย์ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์

3.1.11 วิชาชีพผู้สอบบัญชี ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี

3.1.12 วิชาชีพครู ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.1.13 วิชาชีพเทคนิคการแพทย์ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพเทคนิคการแพทย์

3.1.14 วิชาชีพกายภาพบำบัด ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพกายภาพบำบัด

3.2 องค์กรที่ไม่มีการออกใบอนุญาตแต่สมาชิกขององค์กรได้รับสิทธิพิเศษในการ

ประกอบวิชาชีพด้านอื่น ๆ เช่น เนติบัณฑิตยสภา เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดเรื่องใบอนุญาตไว้ แต่ ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพด้านอื่น ๆ จะต้องมีความสมัครใจประการหนึ่งคือการเป็นสมาชิกขององค์กร อย่างเช่น การสมัครสอบเข้ารับการศึกษาเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหรืออัยการ จะต้องเป็นสมัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภาแล้วคือสอบไล่ได้ความรู้ชั้น เนติบัณฑิตยสภาหรืออย่างสภาทนายความกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทนายความจะต้องเป็นสมาชิกของเนติบัณฑิตยสภาอย่างน้อยชั้น วิชาสมัญสมาชิก เป็นต้น

3.3 อาชีพที่ถูกควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กำหนดปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และกฎหมายเฉพาะ อื่น ๆ ไม่ว่าจะควบคุมจะอยู่ในรูปขององค์กร หรือในรูปของคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นในหน่วยงานราชการก็ตาม

หลักความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพ

ผู้ประกอบวิชาชีพ เมื่อเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญแล้ว หากการประกอบวิชาชีพส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ก็ควรที่จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น ซึ่งความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพ ย่อมต้องมีมากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกร ไม่ได้เป็นลูกจ้างขององค์กรใดโดยเฉพาะแต่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ หากมีการตกลงเข้าทำงานของวิศวกรให้กับเจ้าของโครงการใด โครงการหนึ่ง ก็มักจะทำงานในรูปของสัญญาว่าจ้าง ไม่ว่าจะเป็นการว่าจ้างให้ออกแบบก่อสร้าง หรือคำนวณแบบก่อสร้าง ควบคุมการก่อสร้าง วางโครงการก่อสร้าง ตรวจสอบงาน หรือแม้กระทั่งให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพวิศวกรรม ซึ่งย่อมเกิดนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างเจ้าของโครงการซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง และวิศวกรซึ่งเป็นผู้รับจ้าง หากวิศวกรดำเนินงานผิดพลาด ขาดความระมัดระวัง ผิดเงื่อนไขข้อตกลงเกี่ยวกับการว่าจ้าง จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของโครงการ วิศวกรก็ต้องรับผิดชอบตามสัญญาว่าจ้างในฐานะที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงตามหลักนิติสัมพันธ์และสัญญากับการผิดสัญญา

หากวิศวกรทำงานในฐานะที่เป็นลูกจ้างขององค์กร เพื่อดำเนินการก่อสร้างตามโครงการที่องค์กรกำหนดไว้ เช่นองค์กรมีธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง องค์กรได้ทำสัญญารับจ้างก่อสร้างอาคารไว้กับบุคคลภายนอก โดยองค์กรกำหนดให้วิศวกรมีหน้าที่ในการควบคุมงานที่กำลังก่อสร้าง หากวิศวกรประมาทเลินเล่อ จนเกิดความเสียหายแก่การก่อสร้าง ผู้ว่าจ้างก็ฟ้องร้องให้องค์กรรับผิดชอบตามสัญญา เมื่อองค์กรรับผิดชอบสัญญากับผู้ว่าจ้างแล้ว องค์กรก็สามารถที่จะมาไล่เบี้ยเอาค่ากับวิศวกรได้

ในฐานะที่เป็นลูกจ้างตามหลักความรับผิดชอบทางละเมิด นอกจากนั้นหากผู้ว่าจ้างประสงค์ที่จะฟ้องร้องให้วิศวกรรับผิดชอบโดยตรงต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

1. ความรับผิดชอบของคู่สัญญา

วิศวกรหากดำเนินการรับงานกับผู้ว่าจ้างโดยตรง ก็ย่อมมีความผูกพันตามหลักของสัญญาต่างตอบแทน ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปที่กำหนดว่า สัญญาจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการแสดงเจตนา คือฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาเสนอ ถูกต้องตรงกับคำสนองกันจึงจะเกิดสัญญา ดังนั้น สัญญาจึงเป็นนิติกรรม 2 ฝ่าย

หากวิศวกรกระทำผิดสัญญาไม่ว่าจะเป็นการรับงานก่อสร้างแล้วทำการก่อสร้างไม่ตรงตามแบบหรือก่อสร้างไม่แล้วเสร็จตามสัญญาที่จะต้องถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายหรือค่าปรับได้

2. ความรับผิดในทางละเมิด

วิศวกร อาจต้องรับผิดชอบคู่สัญญาและบุคคลภายนอก ในการทำละเมิดของตนหรือในการทำละเมิดของบุคคลที่อยู่ในความดูแลของตน ตามหลักของละเมิด ซึ่งในหลักเรื่องละเมิดมีหลักเกณฑ์การกระทำที่เป็นละเมิด ด้วยเหตุที่มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ได้กระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำ

เหตุที่กฎหมายกำหนดว่า ผู้กระทำเป็นผู้ใดย่อมหมายความถึงบุคคลผู้กระทำละเมิดไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล

การกระทำของผู้ใด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้ให้คำนิยามไว้ แต่ถ้าหากเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ย่อมสามารถตีความได้ว่า การกระทำ ได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำและผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น นอกจากนั้นยังรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย ซึ่งการกระทำตามประมวลกฎหมายอาญา สามารถ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ กระทำโดยเจตนา กระทำโดยประมาท หรือกระทำโดยงดเว้น

การกระทำโดยงดเว้นคือ การที่ตนเองมีหน้าที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันผล แต่ตนเองไม่ยอมกระทำ กลับปล่อยให้ผลเกิดขึ้น เหตุที่เรียกได้ว่าเป็นหน้าที่เพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย หรือเป็นหน้าที่ตามสัญญา หรือเป็นหน้าที่ตามวิชาชีพ หรือเป็นหน้าที่การกระทำครั้งก่อน ๆ ของตน

กระทำโดยจงใจ กล่าวคือกระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตน ถ้ารู้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดผลเสียหายแก่เขาแล้วก็ถือเป็นการกระทำโดยจงใจ

กระทำโดยประมาทเลินเล่อ กล่าวคือเป็นการกระทำที่มิจงใจให้เกิดผล แต่การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

การกระทำโดยละเมิดจะต้องเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่น อาจจะเป็นการกระทำต่อบุคคลธรรมดาหรือกระทำต่อนิติบุคคลก็ได้ หรืออาจกระทำต่อสิทธิหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นก็เป็นการกระทำต่อผู้อื่น

การกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย กล่าวคือเป็นกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายหรือเป็นการกระทำที่ไม่ผิดต่อกฎหมาย แต่ใช้สิทธิเกินส่วนหรือแก่งัดผู้อื่น ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421

การกระทำนั้นทำให้เกิดความเสียหายไม่ว่าจะเป็น ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

เมื่อมีการกระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดก็ต้องรับผิดชอบผู้ที่ถูกกระทำละเมิดด้วยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ความรับผิดทางละเมิดเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมิใช่มีความมุ่งหมายที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา แต่เป็นการเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหาย ให้ได้รับการบรรเทาความเสียหาย อันเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3. ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น

กฎหมายของประเทศไทย นอกจากความรับผิดในการผิดสัญญาและการกระทำละเมิด ที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดแล้ว ยังมีความรับผิดที่ผู้ต้องรับผิดมิได้กระทำละเมิดโดยตรง แต่กฎหมายบัญญัติให้ต้องร่วมรับผิดกับผู้ทำละเมิดด้วย เช่น

3.1 นายจ้าง ต้องรับผิดชอบในการกระทำของลูกจ้าง โดยมีแนวคิดความผิดตามหลักเกณฑ์เดิมมีเหตุผลคือ นายจ้างเป็นผู้เลือกและฝึกลูกจ้าง นายจ้างมีส่วนผิดหากลูกจ้างไปทำละเมิด โดยอาศัยความผิดของลูกจ้างเป็นพื้นฐาน แต่มีเงื่อนไขว่าการกระทำละเมิดของลูกจ้างอยู่ในขอบเขตทางการที่จ้าง แต่ทั้งนี้แม้ว่านายจ้างจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของลูกจ้าง แต่นายจ้างก็มีสิทธิไล่เบียดเอากับลูกจ้างที่ทำละเมิดต่อบุคคลอื่นได้

3.2 ตัวการ ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตัวแทน โดยใช้แนวคิดเดียวกับนายจ้าง และลูกจ้าง เพราะตัวแทนกระทำไปเพื่อประโยชน์ของตัวการ แต่เมื่อตัวการได้รับผิดต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายแล้วมีสิทธิไต่เบียดเอากับตัวแทน ได้เช่นกัน

3.3 ผู้ว่าจ้างทำของ ต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากการทำละเมิดของผู้รับจ้างทำของ หาก การงานที่สั่งให้ทำ หรือคำสั่งของคนที่สั่งให้ทำ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น แต่ถ้า ความเสียหายมิได้เกิดจากคำสั่งของผู้ว่าจ้าง ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

3.4 บิดา มารดา ผู้อนุบาล ครูบาอาจารย์ ผู้รับดูแลบุคคลอื่น ต้องรับผิดชอบในการทำละเมิด ของผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ โดยคำนึงถึงหลักพื้นฐานที่ผู้ให้ความดูแลผู้ด้วยความสามารถ ต้องให้การดูแล เอาใจใส่อย่างดี หากปล่อยปละละเลยให้ผู้ด้วยความสามารถ ไปทำละเมิดต่อบุคคล อื่น ก็ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้นด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ หน้าที่ดูแลที่ทำได้แล้ว

3.5 เจ้าของสัตว์ ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย ซึ่งสัตว์ที่ตนได้เลี้ยงไว้ ไปก่อให้เกิด ความเสียหายแก่บุคคลอื่น

3.6 เจ้าของโรงเรือนหรือเจ้าของสิ่งปลูกสร้างที่ก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่อง จนเป็นเหตุ ให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ก็ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้นด้วย

หลักความผิดและระบบสันนิษฐานความผิดในกฎหมายไทย เป็นระบบกฎหมายที่ สันนิษฐานไว้ก่อนว่าหากเข้าหลักเกณฑ์แล้วมีความผิด ถ้าจำเลยหรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด ต้องการที่จะปฏิเสธความรับผิดชอบต้องพิสูจน์ให้ได้โดยอย่างน้อยหนึ่งว่า ได้ใช้ความระมัดระวังอัน สมควรแก่การเลี้ยงดูการรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือพฤติกรรมอื่น และความเสียหาย ย่อมจะต้องเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น ผู้เสียหายมีหน้าที่เพียงพิสูจน์ว่า มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการทำละเมิดเท่านั้น

4. ลักษณะของความรับผิดในทางละเมิด

4.1 หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) (เกรียงศักดิ์ สุวรรณศรี, ออนไลน์, 2550) ทฤษฎีนี้มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ความรับผิดโดยไม่มีความคิด (Liability without fault) ความรับผิดโดย ผลแห่งกฎหมาย (Liability a imposed by the law) ความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute liability) ซึ่ง หมายถึง ความรับผิดที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบทั้งที่ไม่มีความคิด กรณีที่จะถือเป็นความรับผิดเด็ดขาด ต่อเมื่อมิใช่กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำโดยมีเจตนาดี หรือเจตนาร้าย และไม่ว่า ผู้กระทำจะรู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำนั้นหรือไม่ก็ตาม ผู้กระทำก็ไม่พ้นความรับผิด

รากฐานแห่งแนวคิดเริ่มมาจาก การที่จำเลยก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อสมาชิกในสังคม คดีที่วางหลักทฤษฎีความรับผิดชอบเด็ดขาด ได้แก่ คดี Rylands V” Fletcher (1886) โดยข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า จำเลยเป็นเจ้าของเหมืองแร่ อยู่ในที่ดินติดกับที่ดินโจทก์ จำเลยได้ก่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำในที่ดินของตนโดยที่จ้างวิศวกรให้เป็นผู้สร้างเขื่อนในลักษณะที่เป็นการว่าจ้างทำของที่ผู้รับจ้างทำเป็นเอกเทศ มิใช่เป็นตัวแทนหรือลูกจ้าง ในการที่นำเอาความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นหรือความรับผิดชอบแทนกัน (Vicarious liability) มาใช้ ด้วยความประมาทเลินเล่อของวิศวกรผู้รับจ้าง เมื่อเขื่อนกั้นน้ำสร้างเสร็จ และเริ่มใช้งาน เขื่อนไม่อาจกั้นน้ำได้ น้ำจึงไหลผ่านที่ดินของจำเลยเข้าไปในที่ดินของโจทก์ซึ่งอยู่ติดกัน โจทก์ได้รับความเสียหายจึงนำคดีมาสู่ศาลเพื่อฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลย ผู้พิพากษา แบล็คเบิร์น (Blackburn) ได้วางหลักเกณฑ์ว่า การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดนำสิ่งใดหรือสิ่งก่อสร้างสิ่งหนึ่งใดขึ้นในที่ดินของตนหรือมีหน้าที่ดูแลสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพราะสิ่งของนั้นอยู่ในที่ดินของตน บุคคลนั้นมีหน้าที่โดยเด็ดขาดที่จะต้องดูแลรักษาทรัพย์สินนั้น และจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสิ่งนั้นทุกกรณีไป

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดของประเทศไทยปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ที่กำหนดให้มีความรับผิดแม้ไม่มีการกระทำที่ถือว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ได้แก่ บทบัญญัติมาตราที่ 433-437 ซึ่งกล่าวถึงความรับผิดกรณีที่ไม่มีการกระทำละเมิดของบุคคล แต่กฎหมายสันนิษฐานความรับผิดไว้ว่าผู้ใดต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงเรียกความรับผิดในลักษณะนี้ว่า “บทสันนิษฐานความรับผิดโดยปราศจากความผิด” ซึ่งมีทั้งบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด คือมาตรา 433, 434, 435, 437 ที่บทบัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแก่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแก่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงบุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่งทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายโดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นด้วย” เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตรายที่ครอบครองอยู่ที่ผู้ครอบครองต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายเช่นเดียวกับกรณีของมาตรา 436 ซึ่งเทียบได้กับการใช้หลักกฎหมายของอังกฤษที่เรียกว่า Res Ipsa Loquitur (เหตุการณ์หรือวัตถุบอกเรื่องของมันเอง) หลักกฎหมายนี้เป็นกฎเกณฑ์ในเรื่องพยานหลักฐาน โดยแท้ มิใช่เป็นหลักที่เกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด

ดังนั้น หากผู้ได้รับความเสียหายฟ้องจำเลยโดยอาศัยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตราข้างต้นแล้ว “ภาระการพิสูจน์” ของผู้เสียหายจะน้อยกว่าการฟ้องคดีตามความผิดฐานละเมิดทั่วไป เนื่องจากโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าจำเลยตามมาตราดังกล่าวนั้นจงใจหรือ

ประมาทเลินเล่อในการก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ โจทก์เพียงแต่พิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากวัตถุแห่งเหตุ นั้น ๆ เช่น ของตกหล่นหรือทิ้งขว้าง ยานพาหนะอันเคลื่อนด้วยกำลังเครื่องจักรกล ทรัพย์สินอันตราย

บทบัญญัติความรับผิดชอบเด็ดขาด มิได้มีอยู่ในทางแพ่งเท่านั้น แต่มีปรากฏอยู่ในทางอาญาด้วย เช่น ความรับผิดชอบต่อการตาย และการรับอันตรายสาหัส ในขณะที่มีการชดเชยต่อผู้ของบุคคลเข้าร่วมในการชดเชยต่อผู้ เป็นต้น

หลักการหรือทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) นี้มีรากฐานแต่เดิมมาจากระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) ของสหราชอาณาจักร โดยมีหลักการที่จะให้มีการเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าความเสียหายจากมลพิษนั้นเกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำหรือไม่ แนวคิดในเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ เกิดขึ้นก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยถือว่าเมื่อมีความเสียหายก็ต้องมีการชดเชยเยียวยาเสมอ จึงได้เรียกหลักการนี้ว่า Strict liability ความรับผิดโดยเคร่งครัด หรือเรียกว่า “Liability without fault” อันหมายถึงความรับผิดโดยปราศจากความผิด ที่เรียกเช่นนี้เนื่องจากพื้นฐานของแนวความคิดนี้มาจากหลักการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบทางด้านจิตใจของผู้กระทำ เช่น จงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่ประการใดเพียงแต่ผู้เสียหายพิสูจน์ถึงความเสียหายเนื่องมาจากต้นเหตุ นั้น ได้ก็เพียงพอแล้ว ทั้งนี้เพราะถือว่าความคิดของมนุษย์อันเป็นองค์ประกอบทางด้านจิตใจไม่อาจหยั่งรู้ได้ จึงเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้มุ่งคุ้มครองความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลมากกว่าจะเน้นที่ความรับผิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย

4.2 หลักสันนิษฐานความผิด

ผู้ที่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายที่เกิดจากโรงงานหรือสิ่งปลูกสร้างคือผู้ครอบครอง ผู้เสียหายพิสูจน์แต่เพียงว่าได้รับความเสียหายจากเหตุก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่อง หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ครองไม่ได้ระมัดระวังตามสมควรหรือมิใช่ว่าผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์อะไรเลย ความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอันตรายกรณีนี้ในสหพันธรัฐเยอรมันนี อยู่นอกขอบเขตของกฎหมายละเมิดจึงได้แยกไปบัญญัติไว้ต่างหากเป็นเฉพาะกรณีไป

4.3 หลักภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof)

ภาระการพิสูจน์เป็นหลักการพื้นฐานในการพิจารณาคดี ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีอาญาหรือการดำเนินคดีแพ่ง โดยคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างว่าอีกฝ่ายหนึ่งกระทำการผิดสัญญาหรือการทำการละเมิดโดยผิดกฎหมายทำให้ตนต้องเสียหาย ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งกระทำ

ความผิดจริงเพื่อให้ศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดหรือพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ตน

การพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จำเป็นที่โจทก์จะต้องใช้พยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลเพื่อให้ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิด ซึ่งหน้าที่นำพยานหลักฐานมาแสดง เรียกว่า หน้าที่นำสืบ

คดีอาญา เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบพยานเพื่อให้ศาลเห็นว่า จำเลยกระทำความผิดตามฟ้องจริง และพยานหลักฐานที่นำมาแสดงไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ พยานเอกสารหรือพยานบุคคลที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่จะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ได้เกิดจากการจงใจ คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ที่บัญญัติว่า พยานวัตถุ พยานเอกสารหรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน

หากโจทก์ไม่สามารถนำสืบพยานหลักฐานให้เป็นชัดเจนว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องจริง ศาลอาจสงสัยในพยานหลักฐานและพิพากษายกฟ้องโจทก์ ปปล่อยจำเลยพ้นข้อกล่าวหาได้ดังนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ที่บัญญัติว่า ให้ศาลใช้ดุลพินิจขึ้นนำนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

ในคดีแพ่ง คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 84/1

จะเห็นได้ว่าไม่ว่าในคดีอาญาหรือคดีแพ่ง โดยหลักแล้วโจทก์ฝ่ายที่กล่าวอ้างว่าจำเลยกระทำความผิดต้องเป็นฝ่ายนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง เว้นแต่ในคดีแพ่ง หากจำเลยรับว่ากระทำความผิดตามฟ้องจริงและมีข้อแก้ตัวอย่างอื่น เท่ากับว่า จำเลยกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ จึงมีหน้าที่นำสืบว่า ตนไม่ต้องรับผิดตามข้อกล่าวอ้างอย่างไร

นอกจากหลักภาระการพิสูจน์ ที่กำหนดว่า ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นต้องมีหน้าที่พิสูจน์ แล้ว ยังมีข้อยกเว้นหลักดังกล่าวที่ ศาลต้องคำนึงถึง คือ

หลักข้อสันนิษฐานกฎหมาย กล่าวคือ หากมีข้อสันนิษฐานของกฎหมายเป็นคุณแก่ฝ่ายใด ฝ่ายที่กล่าวอ้างเพื่อขอรับประโยชน์ในข้อสันนิษฐานของกฎหมาย เพียงแต่พิสูจน์ว่า คนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมายที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนแล้ว

หลักข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในความรู้ของฝ่ายตน โดยเฉพาะซึ่งเป็นหลักของกฎหมาย อังกฤษที่ว่า ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะกล่าวอ้างในทางปฏิเสธหรือไม่ ย่อมตกเป็นภาระของฝ่ายที่รู้เห็น โดยเฉพาะนั้น จะต้องพิสูจน์หักล้างว่าความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น เหตุผลในเรื่องนี้ ก็คือว่า ความรู้เห็นในเรื่องนั้นต้นเป็นผู้รักษาไว้แต่ผู้เดียว ถ้าข้อเท็จจริงมิได้เป็นไปตามที่กล่าวอ้างพิสูจน์ยอมเป็นของทำไต่ยาก หรือบางกรณีก็เป็นสิ่งที่พ้นวิสัย ฉะนั้น ถ้าฝ่ายที่รู้เห็นอยู่โดยเฉพาะ ไม่ทำการพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น ก็คล้ายกับว่าเป็นข้อสันนิษฐานว่าคงเป็นความจริงตามนั้น (สอาด หอมมณี, 2552, หน้า 113)

5. ค่าเสียหายในทางละเมิด สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

5.1 ค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย

ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน ผู้ที่ละเมิดจะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนถูกระงับการกระทำละเมิดให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่กระทำได้ ไม่ว่าจะเป็นครณีความเสียหายที่ปรากฏในรูปของตัวเงินค่าใช้จ่าย รายได้ที่ขาดไป หรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน มีลักษณะสำคัญ เพื่อเป็นการชดใช้ทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริง โดยปกติฝ่ายผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาล และอาจฟ้องชำระค่าเสียหายได้เป็นงวด ๆ หรือเป็นรายปี

5.2 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดเพิ่มขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ที่กำหนดให้ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงและความมุ่งร้ายหรือการหลอกลวงในแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ทำละเมิดซึ่งมีพฤติการณ์จงใจไม่นำพาต่อกฎหมายและละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และเพื่อขยับยั้งป้องกันมิให้ผู้ทำละเมิดทำการละเมิดในลักษณะทำนองเดียวกันอีกในภายหลัง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้ทำละเมิดเพื่อปรามมิให้ทำมิชอบเช่นนั้นอีก (มานิตย์ จุมปา, 2554, หน้า 244) ซึ่งผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ค่าเสียหายส่วนนี้ เพราะศาลจะพิจารณากำหนดเองตามความเหมาะสม เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่ชดใช้แทนความเสียหายจริง ๆ ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่พฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำเช่นเดียวกับคดีอาญา โดยนำหลักทฤษฎีเหตุเท่าเทียมกันและทฤษฎีเหตุเหมาะสม มาใช้ (พจน์ บุษปาคม, 2520, หน้า 176)

ในประเทศไทยได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ มาใช้บังคับในกฎหมายบางฉบับที่เป็นกฎหมายพิเศษ เช่นพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 มาตรา 13 ที่กำหนดว่า ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการฟ้องคดี ศาลมีอำนาจกำหนดให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าคืนผลประโยชน์ที่ได้จากการทำละเมิด เพิ่มเติมนอกจากค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง หรือในกรณีของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 ที่กำหนดว่า

นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนสำหรับจิตใจอันเป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพหรืออนามัย หรือหากปรากฏว่าผู้ประกอบการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้า รู้อยู่แล้วว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือไม่รู้เพราะความประมาทเลินเล่อของตน และไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เป็นการบัญญัติกฎหมายโดยนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ บทบัญญัติของกฎหมายอย่างชัดเจน (สอาด หอมมณี, 2552, หน้า 76)

6. แนวปฏิบัติในการกำหนดค่าเสียหาย

การพิจารณาพิพากษาคดี ศาลจะต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากการนำสืบของกลุ่มความมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดค่าเสียหาย บางคดีปรากฏความเสียหายที่โจทก์ได้รับจริง ๆ แต่บางคดีไม่ปรากฏค่าเสียหายที่ศาลกำหนดจึงอาจแบ่งออกได้เป็น

6.1 ค่าเสียหายตามความเสียหาย (Substantial damages) เป็นค่าเสียหายที่ศาลประเมินให้มีจำนวนเท่าเทียมกับความเสียหาย ในเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีความเสียหายที่โจทก์ได้รับจริง ๆ เช่นนั้น

6.2 ค่าเสียหายแบบเป็นพิธี กล่าวคือเป็นค่าเสียหายแบบปลอมขวัญ (Nominal damages) หมายถึง ค่าเสียหายจำนวนเล็กน้อยมิได้มุ่งหมายให้เป็นการลงโทษจำเลยหรือจะชดใช้กันอย่างจริงจัง ศาลกำหนดให้พอเป็นพิธีในกรณีที่ไม่ปรากฏความเสียหายต่อโจทก์ แต่ก็ยังให้มีการชดใช้กันเนื่องจากศาลเห็นว่าการกระทำของจำเลยในกรณีนั้นเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่ เป็นการรบกวนสิทธิของโจทก์ หรือเป็นกรณีโจทก์น่าจะได้รับความเสียหายจริง ๆ แต่บังเอิญไม่สามารถนำ

พยานหลักฐานมาสืบให้ปรากฏปริมาณความเสียหายได้ หรืออาจจะเป็นค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์ (Contemptuous damages) เป็นค่าเสียหายเล็กน้อยซึ่งศาลกำหนดให้เป็นพิธีเหมือนกัน ในกรณีที่ปรากฏความเสียหายตามหลักฐานโจทก์ แต่เนื่องจากศาลไม่เห็นด้วยกับค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องหรือไม่เห็นด้วยกับพฤติการณ์ของฝ่ายโจทก์ที่กระทำตอบจำเลยจึงกำหนดค่าเสียหายเพียงนิดหน่อย ในลักษณะที่เห็นว่าสมแล้วที่โจทก์ต้องได้รับความเสียหายคดีนั้น

6.3 ค่าเสียหายตามลักษณะความเสียหาย หมายถึงการกำหนด ค่าเสียหายแท้จริง (“Actual damages” หรือที่ทางคอมมอนลอว์นิยมเรียกว่า “Special damages”) ได้แก่ ค่าเสียหายตามความเสียหายจริงซึ่งปรากฏออกมาในรูปค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายต้องควักกระเป๋าจ่ายไปจริง ๆ หรือที่ปรากฏในรูปของรายได้ที่ต้องขาดไปเพราะละเมิดความเสียหายที่จะนำมาคิดจึงเป็นความเสียหายเชิงวัตถุที่เกิดขึ้นจริงเฉพาะในคดีเรื่องนั้นซึ่งฝ่ายโจทก์ย่อมสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ หรืออาจเป็นค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป (General damages) เป็นค่าเสียหายที่เปรียบเทียบกับคดีอื่น ๆ ทำนองเดียวกับคดีเรื่องนั้นว่าผู้เสียหายควรได้รับความเสียหายเพราะการกระทำละเมิดนั้นเพียงใด ความเสียหายที่ต้องมีการสันนิษฐานตามนัยนี้จึงเป็นความเสียหายทางศีลธรรมซึ่งพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยาก

จุดมุ่งหมายในการกำหนดค่าเสียหาย ในทางแพ่งที่คู่กรณีจะต้องมีการชดใช้ให้แก่กัน โดยมุ่งหมายให้ผู้ละเมิดชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับหนี้ตามสัญญา โดยยึดความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งผู้เสียหายได้รับเป็นเกณฑ์แล้วกำหนดค่าเสียหายตามนั้น โดยเหตุผลที่ว่าผู้เสียหายไม่พึงได้รับการชดใช้เกินกว่าหนี้ที่ผู้ละเมิดมีต่อตนกำหนดค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนไม่มีการกำหนดค่าเสียหายแบบเป็นโทษ ศาลในระบบซีวิลลอว์ได้มีการกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหาย ค่าเสียหายแบบปลอบขวัญ ถ้าพิจารณาตามหลักการของซีวิลลอว์คงไม่อาจกำหนดให้ได้เพราะกรณีไม่ปรากฏความเสียหายจริงที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ ถ้าพิจารณาทางซีวิลลอว์ การกำหนดค่าเสียหายต้องเป็นไปตามความเสียหายซึ่งอาศัยพฤติการณ์แห่งละเมิดนั้นเองมาพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ จึงเข้าใจว่าค่าเสียหายประเภทนี้คงไม่มีทางซีวิลลอว์ได้บัญญัติให้มีการกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ไว้ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444, 445 หรือในคดีหมิ่นประมาทรายได้ของโจทก์ลดลงเพราะถูกจำเลยกล่าวข้อความใส่ร้าย ถือเป็นความเสียหายเชิงวัตถุซึ่งศาลฎีกาเคยกำหนดค่าเสียหายให้ตามจำนวนรายได้ที่ขาดไปนั้น ในคดีนายเต็กฮั่วทางซีวิลลอว์กำหนดค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานแคบกว่าทางคอมมอนลอว์เนื่องจากแนวความคิดของซีวิลลอว์ที่มุ่งกำหนดค่าเสียหายเพื่อชดใช้ทดแทนเฉพาะความเสียหายจริง ๆ ที่โจทก์ได้รับ ทำให้เคร่งครัดในการกำหนดค่าเสียหายเชิงวัตถุ ซึ่งมีลักษณะเห็นจริงเห็นจ้งพิสูจน์ได้ คดีละเมิด (Writ of trespass) การกำหนดค่าเสียหายเป็นคดีเฉพาะเรื่อง มิได้ยึดมั่นในทฤษฎีว่าด้วยหนี้ หากแต่มี

แนวความคิดทางอาญาเจือปนเพราะนอกจากจะกำหนดให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายตามความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับแล้ว บางครั้งศาลคอมมอนลอว์อาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนที่เป็นการลงโทษผู้ละเมิดให้แก่ผู้เสียหายอีกด้วย มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนควบคู่กันไปทั้งให้เป็นค่าสินไหมทดแทนและเพื่อลงโทษผู้ละเมิดด้วยทางคอมมอนลอว์ทั้งอังกฤษและอเมริกาต่างมีหลักการชำระค่าเสียหายคราวเดียวเป็นการกำหนดค่าเสียหายตามหลักการของคอมมอนลอว์โดยเฉพาะค่าเสียหายแบบเป็นโทษนี้ระยะหลังทางคอมมอนลอว์พยายามหลีกเลี่ยงไม่กำหนด โดยเฉพาะในอังกฤษตั้งแต่ ค.ศ.1946 ศาลในระบบคอมมอนลอว์ได้กำหนดค่าเสียหายตามความเสียหาย เช่น ในคดี Moss v.christchurch, 1925 จำเลยก่อความรบกวนปล่อยประกายไฟเครื่องจักรไอน้ำลุกลามไฟไหม้บ้านของโจทก์ซึ่งให้อื่นเช่า ศาลอังกฤษกำหนดค่าเสียหายโดยนำผลต่างก่อนไฟไหม้กับราคาบ้านหลังจากถูกไฟไหม้มาเป็นเกณฑ์โดยมิได้ถือราคาค่าก่อสร้างบ้านหลังใหม่ให้มีสภาพเดิมตามหลักเกณฑ์ของคอมมอนลอว์มีการกำหนดค่าเสียหายแบบปลอบขวัญให้ได้ คอมมอนลอว์มีการกำหนดค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์โดยให้เป็นดุลพินิจของศาล ซึ่งไม่ได้เคร่งครัดในหลักการทดแทนความเสียหายและพยายามหลีกเลี่ยงการกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายในระบบคอมมอนลอว์มีการกำหนดค่าเสียหายแท้จริงเช่นเดียวกันและเนื่องจากเป็นค่าเสียหายที่กำหนดตามความเสียหายจริง โจทก์จึงต้องพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงให้ปรากฏต่อศาล ดังนั้นทั้งในระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ โจทก์จึงต้องระบุขอค่าเสียหายแท้จริงในคำขอท้ายฟ้องเป็นรายการ ๆ ไป รายการใดพิสูจน์ได้น้อยกว่าที่ขอ ศาลก็จะให้ตามที่ปรากฏคือ “ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินค่าขอ” มีการกำหนดค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไปด้วยเช่นเดียวกัน